

ANMELDELSER

GENDER

R. W. Connell: Gender. Polity Press. Serien: Short Introductions. 173 sider.

R.W. Connell, sociolog og professor i pædagogik ved Universitetet i Sydney, er velkendt i Norden blandt kønsforskere med interesse for maskuliniteter for værkerne: *Gender and Power* fra 1987, *Masculinities* fra 1995 og *The Men and the Boys* fra 2000.

Hans seneste bog, *Gender*, fra 2002 er en bred introduktion til sociologisk kønsforskning på globalt niveau (eller næsten – derom senere). Bogen er primært tænkt til undervisningsbrug og henvender sig både til læsere, for hvem kønsforskning er et nyt område, blandt andet med grundige definitioner af begreber. Og til folk, der allerede kender til området. For dem (os!) er der først og fremmest nyt at hente i sammenkædningen af niveauer, fra det individuelle mikro-niveau til omfattende globale perspektiver.

Bogen starter helt nede i empirisk common sense med en hastig opregning af velkendte kønsforskelle på verdensplan: politiske og økonomiske eliter består først og fremmest af mænd, mænd ejer hovedparten af verdens formuer og tjener gennemsnitligt næsten dobbelt så meget som kvinder – uden at arbejde mere, osv. Et mønster, som Connell benævner køns-ordenen¹ i nutidens samfund. Samfundsmæssige køns-arrangementer er på en gang kilder til lyst, genkendelse og identitet og samtidig kilder til uretfærdig-

hed og fortræd. Kort sagt: køn er politisk, siger Connell, men på kompliceret vis. Han tager afstand fra begrebet køn som udtryk for dikotomi og forskel: Køn bør tænkes relationelt. Set som relation kan begrebet køn rumme forskelle og ligheder mellem kvinder og mænd samt ligheder og forskelle inden for samme køn.

Køn, siger Connell, er den struktur af sociale relationer, der centrerer sig omkring den reproduktive arena – det sæt af praksisser, der integrerer menneskekroppes reproduktive funktioner i sociale processer. Vel at mærke også på områder, der overhovedet ikke har med menneskelig reproduktion at gøre. Disse sociale relationer varierer mellem kulturer og er historisk foranderlige. At se køn som kulturel praksis, som relationelt og historisk foranderligt og kulturelt variabelt er ingen ny operation, men interessant hos Connell er hans insistens på kroppes materialitet i polemik mod teorier, der udelukkende interesserer sig for det diskursive niveau. Samtidig med, at han afviser den essentialisme, der gør biologisk kønnede kroppe til afsættet og forklaringen på socialt og kulturelt køn, fastholder han dog eksplicit, at det er nødvendigt i talen om køn at forholde sig til kroppe. Kroppe er ikke ubeskrevne flader, hvor kulturen efterlader sit aftryk, men spiller med rent fysisk og materielt: som sted for lyst såvel som sygdom og handicap, som organismer, vi disciplinerer med sport og ødelægger fx med narkotika og alkohol. Kroppe udvikler og forandrer sig.

Kroppens liv kan ikke abstraheres væk, og dele af det fortolkes ind i konstruktionerne af køn. Uden at Connell selv trækker denne forbindelse, minder hans kropssyn mig om fænomenologiens: kroppen som menneskets situation i verden.

Efter denne første introduktion kommenterer Connell udførligt fire eksempler på nyere empirisk kønsforskning:

“Schools, mines, sex and war” fra så forskellige steder i verden som USA, Sydafrika, Australien og Rusland. Pointen med at bringe netop disse forskelligartede eksempler er at vise kompleksiteten af kønskonstruktionerne og aktørernes egen aktive medvirken i konstruktionen. Samt, ikke mindst, at demonstrere, hvor fascinerende tematet køn kan være.

Efter disse smagsprøver går Connell over til mere komplicerede sager. I kapitlerne 3 og 4 præsenterer og diskuterer han både teoretiseringer af køn som forskel og teoretiseringer af køn som relation. Dette er gammelkendt stof, men retfærdiggøres fuldtud af bogens pædagogiske sigte. Connell er klar i sin fremstilling og historisk bevidst om både landvindinger og problemer ved de forskellige teoretiseringer. I forlængelse af sin fokus på den reproduktive arena, hvor de sociale og kulturelle kategorier ‘kvinde’ og ‘mand’ og i visse kulturer også forskellige former for ‘tredjekøn’ konstrueres, præsenterer Connell sine (for tidligere læsere velkendte) fire nøgleområder, strukturer, som er relevante for analyser af køn: *magtrelationer*, *arbejdsde-*

ling, *emotionelle relationer* og *symbolske relationer*. Derefter demonstrerer han med velvalgte forskningseksempler både køns historicitet og køns foranderlighed. Herunder at kulturelt set ‘maskuline’ egenskaber kan knyttes ikke bare til mænd, men også til kvinder – og vice versa. Med det antydede perspektiv, at køn som kulturel kategori også kan tænkes at forsvinde.

Med udgangspunkt i Connells fastholdelse af ‘kvinde’ og ‘mand’ som sociale og kulturelle kategorier konstrueret på grundlag af kroppenes funktioner i den reproduktive arena, kan det ikke undre, at han erklærer sig skeptisk over for radikaliteten i Queer theory’s generaliserede ustabilitet, hvor forbindelsen mellem krop, kønskategori og begærretning opløses med deraf følgende opløsninger af kategoriseringer som ‘kvinde’ og ‘mand’, ‘bøsse’, ‘lesbisk’, etc. Dette bør, mener Connell som god sociolog, stå sin prøve i empiriske undersøgelser. Historisk kender man både perioder og steder, hvor køn er ustabil, og perioder og steder, hvor køn er stabilt over længere tidsrum.

I de to følgende kapitler behandler Connell køn lige fra individniveau og op til globalt niveau ud fra en forståelse af sammenhængene mellem niveauerne. På individniveauet præsenterer og diskuterer han rolleteori, psykoanalyse, kønsidentitet og køn og seksualiteter. Lakmusprøven i disse teoretiske overvejelser er spørgsmålene om, hvorvidt teorierne kan indfange det relationelle: ligheder såvel som forskelle

mellem kønnene og inden for samme køn. Og endvidere, hvorvidt teorierne kan fange det usammenhængende og modsigelsesfyldte både på individniveau og samfundsniveau. Connell skriver veloplagt og engageret, tildels humoristisk, men også skarpt og bidsk. På makro-niveauet behandler han kønsordenen i de store internationale korporationer, staten og hele verden set i et globalt perspektiv. Her påpeger han både ny-konservatisme i kølvandet af neoliberalisme og fundamentalistiske religiøse strømninger, men også mere lovende udviklinger i retning af demokrati og retfærdighed, f.eks. i internationale organisationers varetagelse af kvinders interesser og NGO’ers tiltagende indflydelse i internationale fora. Analyser af organisationer og af staten i et køns perspektiv er velkendt stof, men jeg savner nogle af de nuanceringer, som nordisk forskning har bidraget med. I lyset af den forskning, som Connell inddrager i dette afsnit, beskriver han først og fremmest staten som konservativ faktor i alliance med hegemonisk maskulinitet. *Hegemonisk maskulinitet* er et andet af Connells nøglebegreber. Hermed mener han det maskulinitetsideal, der er det fremherskende i en bestemt kultur på et bestemt tidspunkt, men som hele tiden udfordres af andre, underordnede maskuliniteter.² Her kunne det have været på sin plads at berige diskussionen med begreber som ‘statsfeminisme’ og ‘den kvindevenlige stat’. Hermed menes de alliancer mellem velfærdsstaten og kvinderne,

som er opstået i de nordiske lande.³

Meget inspirerende er Connells insisteren på det globale perspektiv, hvor forskellige samfunds køns-ordner støder sammen og modificerer hinanden på alle fire niveauer: magt, arbejdsdeling, følelser/sekstualitet og det symbolske niveau.⁴

Bogens næste kapitel "Gender and the Intellectuals" var en overraskelse for mig. Her forsøger Connell at skrive historien om vestlige intellektuelles stillingtagen til køn fra 1800-tallets vestlige kvindebevægelser og op til i dag. Han maler med den brede pensel i sin inddeling i fire perioder. Perioden ca. 1860-1920 kalder han "Science, suffrage and empire". Sammenkædningen af et naturvidenskabeligt syn på mennesket og kvinders krav om rettigheder er ikke ny for mig, men den eksplicite sammenkædning med imperialismen, som også nødvendiggør stillingtagen til køns-ordner i andre dele af verden, har jeg ikke tænkt over tidligere. Teorier om køn ser Connell ikke i denne periode, hvor det, mener han, for de fleste var indiskutabelt, at kvinder og mænd er forskellige af natur. Rammen for diskussionerne er i denne periode først og fremmest spørgsmålet om fremskridt. Jeg synes dog her, at det kan være nødvendigt at diskutere, om man i kvindebevægelseernes argumentation for kvinders rettigheder ikke allerede på dette tidspunkt kan skelne væsentlige teoretiske tilgange: en særartsteori, der går ud fra, at kvinder har noget særligt kvindeligt at bidrage

med, over for en lighedsteori der antager, at kvinder og mænd i deres menneskelighed først og fremmest er ens. Og evidente er under alle omstændigheder backlash-holdninger fra visse naturvidenskabsmænd og filosoffer, der på deres videnskabs præmisser postulerer kvinders mindreværd.⁵

En egentlig teori om køn opstår ifølge Connell derimod i den næste fase, ca. 1920-1965, som han kalder "Psychoanalysis and reaction". Psykoanalysens fortjeneste er ifølge Connell, at den peger på relativiteten og modsigelserne i formationen af kønnet. Andre analytikere peger samtidig på køn som socialt skabt rolle. I denne sammenhæng placerer Connell Simone de Beauvoir, som eftertiden er kommet til at se som periodens store feminist. Connell fremhæver radikaliteten i værket "Det andet køn" fra 1949. I lighed med rolleteoretikerne antager Simone de Beauvoir, at køn er socialt skabt, men hendes kritik af mandlig magt og dominans går langt ud over rolleteoretikernes konformitet. På et vigtigt punkt mener jeg imidlertid, at Connell går skævt af Beauvoir, og da det drejer sig om den moderne vestlige feminisme 'grand old lady' synes jeg ikke, at det er helt lige gyldigt. Connell beskriver hende – rigtigt – som inspireret af Sartre's eksistentialisme, men skriver så lidt vagt, at hun også trækker på psykoanalyse. Hvorfor han netop trækker psykoanalysen frem her, forstår jeg ikke helt. Simone de Beauvoirs belæstheden for (også) dette emne er

ganske vist evident, og hun diskuterer psykoanalysen i "Det andet køn", men forsøger at omformulere den. I lyset af eksistentialismens radikale krav om subjektets bevidste valg i alle livssituationer må hun afvise en personlighedsteori, hvor individet drives af ubevidste irrationelle kræfter. Et forhold, som det i denne sammenhæng derimod ville have været relevant at tage op, er, at Simone de Beauvoir i forlængelse af socialisternes argumentation i meget høj grad er opmærksom på, hvordan materielle forhold (= økonomisk afhængighed af ægtemanden!) begrænser kvinders valgmuligheder. Og her er hun iøvrigt lysår foran Sartre.

Perioden 1965-1980 kalder Connell "The Moment of Women's Liberation". Her gennemgår han periodens vestlige kvindebevægelse's stillingtagen til køn, især i den engelsksprogede del af verden, med fokus på socialistisk feminisme, radikalfeminisme og feministiske tilgange til psykoanalyse. Det er vigtige og vægtige værker i den internationale feminisme og kvindeforskning, Connell tager under behandling, værker, der også har været indflydelsesrige på skandinavisk grund. Men netop fra mit udsigtspunkt på skandinavisk grund hæfter jeg mig ved, at den udvikling fra socialistisk feminisme til radikalfeminisme, som Connell præsenterer som generel, ikke gjorde sig gældende i samme omfang i vor del af verden. Her bevarede store dele af kvindebevægelsen sit venstreorienterede engagement.⁶

I sidste tidperiode, ca. 1980

til i dag hæfter Connell sig først og fremmest ved "Diversity", mangfoldigheden, samtidig med at han nævner problemet med overhovedet at konstruere overblik så tæt på nutiden. I sit tentative bud påpeger han bl.a. den udvikling, som vi også kender herhjemme: at nogle feministiske teoretikere er blevet integreret i universitetsverdenen med hvad dertil hører af kompromisser og elitisme, og at der dermed er opstået en afstand til praktikerne. Han nævner udviklingen af feminismer i flertal, defineret ud fra orienteringer i forhold til race og klasse, og han peger på tiltagende integration af spørgsmålet om mænds plads i kønsrelationerne og på tendenser til globalisering. Samt på opkomsten af en ny disciplin som 'cultural studies' med fokus på massekulturen.

Connell har ikke på noget tidspunkt lagt skjul på, at kønsforskningens opgave for ham er at bidrage til ligestilling og demokrati mellem kvinder og mænd og mellem forskellige seksuelle orienteringer, hvor han betegner konstruktionen af skellet mellem heteroseksualitet og homoseksualitet som det mest betydningsfulde i nutidens vestlige samfund. I dette lys er det da også konsekvent, at bogens sidste afsnit handler om politik. Connell starter med "Gender politics" i den helt personlige hverdag, hvor han åbenhertigt beskriver sammenhængen mellem det private og det politiske på grundlag af nogle oplevelser sammen med sin partner Pam Benton, der døde af brystkræft for nog-

le år siden – og i samme åndedrag rister en minderune over hende som en engageret og skarpsynet feminist. Karakteristisk for hans forsøg på integration af niveauer bevæger han sig fra feminismer videre til "politics of Gay Liberation", hvor han med beundring omtaler det australske miljøes aktivisme og sammenhold i kampen mod AIDS. Som modpol kommer han ind på diverse konservative, neoliberale og fundamentalistiske strømninger. Strømninger der er stærke på grund af det, han kalder "den patriarkalske dividende" = det forhold at mænd som køn betragtet – på trods af individuelle og klasse-mæssige forskelle – har gavn af undertrykkelsen af kvinder, og at store grupper derfor ikke ønsker reform. Som eksempler anfører han mytopoetiske mandebevægelers jungiansk inspirerede konservative maskulinitetsterapi og religiøse mandebevægelser som "Promise Keepers", der ønsker at genindføre konservative familieværdier. Et lyspunkt ser han imidlertid i de mandebevægelser, der eksplicit arbejder for demokrati og ligestilling mellem kvinder og mænd, f.eks. "White Ribbon"-kampagnen, der med udspring i Canada sætter fokus på mænds vold mod kvinder. Ingen af disse bevægelser er udbredte i Skandinavien – og da slet ikke i Danmark, hvor den mest artikulerede mandebevægelse udgøres af "Foreningen Far", der kæmper for fædres rettigheder i forhold til børnene ved skilsmisse. Det kunne være interessant at vide, hvordan Connell

ville indplacere netop denne bevægelse.

Connell lægger ikke skjul på, at hans kildemateriale først og fremmest er engelsksproget forskning med de indskrænkninger og mangler, som dette nødvendigvis medfører. Visse skævheder, der er sprunget mig i øjnene, har jeg antydnet ovenfor. Mine indvendinger skal dog ikke skygge for den overordnede vurdering, at Connell har leveret en overordentlig brugbar bog, som kan give både appetit og overblik på de indledende stadier af mere sociologisk orienterede studier af køn, også her i Danmark. På meget lille plads, bare 150 siders brødtekst, lykkes det ham i letlæst, men seriøs form at introducere meget komplicerede teoretiske problemstillinger omkring køn og eksempler på empirisk forskning på en forståelig og nuanceret måde. Connell er en uhyre belæst forsker, der vedkender sig sin gæld til kvindeforskning og feministisk teori og med forskningsmæssig tyngde bygger videre på dette fundament, og han kommer vidt omkring. Grunden til, at dette ikke ender i det, der kunne være den nærliggende fare, nemlig gold opremsning, er, at Connell illustrerer med velvalgte eksempler på kønsforskning, som han både karakteriserer og diskuterer med intellektuel skarphed og stor respekt for forskerkollegeres arbejde. Hans politiske engagement er evident bogen igennem, og dette kan måske virke lidt uvant i dagens danske akademiske praksis, hvor retorikken på dette område er mere

afdæmpet. Skulle dette være en provokation for nogen, vil jeg – med 70'ernes feminisme som en del af min personlige bagage – understrege, at jeg finder det nyttigt, at Connell på denne måde eksplicit udfordrer til stillingtagen. Ikke mindst i lyset af det kønspolitiske klima, der hersker herhjemme – man behøver blot at tænke på nedlæggelsen af Videnscenter for Ligestilling.

Kirsten Gomard

NOTER

1. Connell bruger det engelsksprogede begreb *gender* som betegnelse køn som social og kulturel konstruktion. I denne anmeldelse bruger jeg det danske ord *køn* i samme betydning, medmindre andet eksplicit fremgår.

2. Begrebet diskuteres senest i R.W. Connell (2000): *The Men and the Boys*. St. Leonards: Allen & Unwin.

3. Se fx. Helga Hernes (1987): *Welfare State and Woman Power: Essays in State Feminism*. Oslo: Norwegian University Press.

4. Dette har Connell tidligere præsenteret i en vigtig artikel "Masculinities and Globalization" i *Men and Masculinities* 1.1. 1988: 3-23, også publiceret i *Kvinder, Køn & Forskning* 3. 1999: 43-60. Synspunktet udbygges i R.W. Connell (2000): *The Men and the Boys*. St. Leonards: Allen & Unwin.

5. Se f.eks. Drude Dahlerup: "Når man ikke kan se skoven for bare træer. Kvinder og køn i forskningen". I: Steen Brock og Poul Pedersen (red. 1989): *Dømmekraft. Objektivitet, subjektivitet og videnskab*. Århus: Aar-

hus Universitetsforlag: 11-47, samt Kirsten Gomard, Margrethe Fredsgaard og Kirsten Molly (red. 1979): *Frauen unterwegs. Texte zur deutschen Frauenfrage 1791-1945*. København: Gjellerup.

6. Se Drude Dahlerup (1998). *Rødstrømperne 1-2*. København: Gyldendal.

(GEN)SKABELSER AF "DET NORMALE"

Kerstin Sandell (2001): *Att (åter)skapa "det normala": Bröstoperationer och brännskador i plastikkirurgisk praktik (Arkivförlag, Lund), 222 s.*

Der er meget feministisk forskning, der forholder sig til eksklusions/inklusionsprocesser ved at undersøge "de andre." Kerstin Sandell har med sin afhandling fra Tema Teknik og Socialforandring ved Linköpings Universitet valgt at vende dette fokus for i stedet at belyse "normalitet" som begreb og i praksis.

Herved bidrager Sandell med en interessant og vedkommende nuancering og nytænkning af begrebet "det normale", der i afhandlingen foretager en begrebsmæssig, idéhistorisk og kontekstualiseret empirisk analyse. Sandells empiriske fokus er på, hvordan normaliteten (gen)skabes og forstås indenfor plastikkirurgien. Bogen består af tre dele: En teoretisk og idéhistorisk indføring i feltet, en empirisk del med udgangspunkt i hendes feltarbejde og en syntetiserende afslutning.

Første del af afhandlingen er

en teoretisk gennemgang af de begreber, som Sandell igennem afhandlingen sætter sig for at undersøge og problematisere i samspil med sit empiriske materiale. Med udgangspunkt i "Science and Technology Studies" (STS) henter hun i særdeleshed sin inspiration fra den feministiske del af feltet, ikke mindst hos Donna Haraway. Sandell bruger Haraways videreudvikling af diskursbegrebet i form af *apparatus of production* – produktionsapparatet. Produktionsapparatet skal forstås som materiel-semiotiske praktikker. Det er et begreb, der forsøger at indfange den sammenhæng, der er mellem det materielle og det semiotiske. Produktionsapparatet, som analytisk værktøj, gør det muligt for Sandell at undersøge (gen)skabelsen af normalitet som praksis og forhandlinger, hvor det semiotiske og materielle er uadskilleligt i (gen)skabelser af kroppe.

Inspireret af marxistisk-feministisk teori inddrager Sandell begrebet medikalisering for at fange, hvorledes den medicinske verden som institution er med til at definere det "patologiske" og "afvigende" i relation til det "normale". Implicit arbejder hun med et magtbegreb, hvor magt skal forstås som noget, der haves *over* andre. Dette valg skyldes tildels, at Sandell ser sin undersøgelse som et emancipatorisk projekt, hvor hun ønsker at synliggøre eksklusionsprocesser. Dette kobler hun til "inskriftion" og "blikket," begreber der er med til at beskrive skabelsen af kroppe gennem magtfulde kul-

turelle disciplineringer der foregår indenfor fx plastikkirurgien. Begreberne henter hun fra forskellige feministiske tolkninger af Foucault for eksempel Sandra Lee Bartky, Anne Balsamo og Elizabeth Grosz. Herved kobler hun den Marxistiske magtopfattelse der ligger i medikaliseringensbegrebet med Foucaults fokus på, hvorledes kroppe bliver skabt gennem disciplinering.

Den empiriske del af Sandells afhandling bygger på feltarbejde bestående af i alt 7 måneders observations studier indenfor tre plastikkirurgiske områder: Rekonstruktion af bryster blandt kvinder der har fået dem fjernet på grund af brystkræft, brystreduktioner blandt kvinder med store bryster og behandling af brændskadede patienter. Dernæst har hun udført dybdegående interview med 5 læger og 12 patienter.

Sandell ønsker at bevæge sig ind i den gråzone af forhandlinger om normaliteten, som findes indenfor plastikkirurgien. Gennem de tre empiriske områder illustrerer hun, at normalitetsforståelser er tæt sammenknyttet med den specifikke kontekst og de medicinske praktikker og teknologiske muligheder, der eksisterer i relation til forestillingerne om det normale. Eftersom det blandt brystrekonstruktions- og brystreduktionspatienterne er muligt at skabe bryster, der ligger tæt på idealet – runde, symmetriske og fyldige bryster – er dette normen. Rekonstruktion af bryster efter kræft medfører ofte, at det andet bryst ligeledes forandres, så

brysterne bliver symmetriske, da det genskabte bryst er rundt og fyldigt, og måske ikke har samme størrelse som det tilbageblevne bryst.

Blandt brandsårspatienter handler normaliseringsprocessen derimod ikke om at opnå et ideal og heller ikke om at genskabe huden, som den var. Årsagen til dette er, at teknologien og den medicinske praksis ikke formår dette. Her er der udviklet andre former for normaliseringsteknologier, der arbejder med den enkelte patients selvforståelse af sin krop. Herved genskabes normaliteten selvom det mulige og umiddelbare resultat ikke rekonstruerer kroppen som tidligere. En af Sandells pointer er at vise, at normalitet og forestillingen om det naturlige ikke nødvendigvis hænger sammen. Den hegemoniske norm er ikke nødvendigvis ”naturlig” og skal heller ikke nødvendigvis se naturlig ud, i stedet handler det om at genetablere idealet. Hvis dette ikke er muligt, bliver normalitet konstrueret på anden vis.

Sandell argumenterer for, at de normalitetsbegreber der arbejdes udfra på de forskellige plastikkirurgiske klinikker, er homogene blandt både patienter og læger. Samtidig finder hun, at forhandlingsrummet for forskellighed i relation til normalitetsforståelserne er meget begrænset, og at det bliver defineret af lægerne. Dette konkluderer hun på baggrund af sin analyse, der tager udgangspunkt i begreberne medikalisering, blikket og inskriptionen. Ved at bruge disse begreber formes analysen af San-

dells marxistiskinspirerede magtdefinition.

Det får mig til at overveje hvilke nuancer af (gen)skabelser af normalitet, hun ville have kunnet se ved i højere grad at have bygget på Haraways magtforståelse, hvis hun havde foldet produktionsapparatet, mere ud i den empiriske analyse. De implicite forskelle af magt, som er at finde i hendes sammensatte begrebsapparat medikalisering, inskription og blikket, bliver således aldrig rigtig afklaret, hverken i begrebsdefinitionen, eller kontekstuel i hendes empiriske analyse.

Efter at have læst afhandlingen sidder jeg tilbage med spørgsmål som: Hvad er det, der gør, at de kvindelige læger og patienter også tager forestillingen om, hvordan bryster bør se ud efter en rekonstruktion/reduktion for givet? Er kvinder så undertrykte af ”falsk bevidsthed”, at de herved rekonstituerer ”det normale”? Hvordan bliver de hegemoniske forestillinger skabt i relation til normaliteten?

Jeg ser dog samtidig at det er afhandlingens styrke, at den rejser så mange spørgsmål. Det skyldes at Sandell i sin undersøgelse af normalitetsbegrebet, formår den svære kunst at delagtiggøre sin læser i at tænke, problematisere og overveje, hvordan det normale bliver skabt, rekonstitueret og forhandlet. Det er i mine øjne en kvalitet som gør, at bogen er meget læseværdig.

*Stine Adrian
doktorand ved Tema Genus,
Linköpings Universitet*